

in ons land geweest; toch niet alle; zoo de jonge moeder niet, en met haar nog kleine kinderen al evenmin, niettemin wilden alle deze leerlingen onze taal leeren en onze geschiedenis kennen en onze psalmen zingen.

Van het onderwijzend personeel kan de een zich heel goed uitdrukken in onze taal; de andere kent er geen syllabe van; hij is de vader van het gezin waarin ik zooveel genoot en opmerkte; van zijn eigen kinderen gingen ook naar deze school.

Kent hij onze taal niet, des te meer mint hij onze historie en zijn aandeel in het onderwijs is om daarvan te vertellen.

Het doel dan van deze inrichting, waaraan twee mannen geheel belangeloos werken, is niet slechts, dat de leerlingen onze taal zullen leeren kennen, het in ons land geleerde niet zullen vergeten, maar ook om den geest en godsvrucht van ons Christenvolk nader te leeren en de leerlingen dicht bij ons te houden of ons naderbij te brengen.

De man die onze historie vertelt en daarin onderwijst is een professor. En de andere dan, die den leerlingen den Bijbel in onze taal leert lezen; den inhoud der psalmen met eigen woorden leert weergeven in het Nederlandsch, hij is die jonge man van wien Prof. Gröshede in een zijner „Standaard“-artikelen u het een en ander mededeelde. Hij is die jonge man, dien we leerden kennen als een man van groote bescheidenheid, maar, naar ons al ras bleek, ook van groote gaven. Hij vertelde van zijn levensgeschiedenis het volgende: vóór het uitbreken van den oorlog was hij predikant in het Zuiden van Hongarije, in het gebied dat thans aan de Serviërs is toegewezen. De oorlog kwam en hij moest het vaderland dienen als veldprediker. Bij het einde van den oorlog stond hij aan het Roemeensche front en met moeite kwam hij onder de terugtrekkende soldaten naar Budapest; alwaar zijn vrouw en eenig kindje reeds waren aangekomen. Zijn meubelen, zijn boeken, waaronder heel wat Hollandsche, zijn nog bij de Serviërs.

Daar hij een bekwaam Oudtestamenticus en Assyrioloog is kreeg hij al spoedig een benoeming als professor te Papa; doch het traktement was te klein om daarvan ook maar op den meest bescheiden voet te leven.

Thans woont hij weer te Budapest en is secretaris van de Synode, welks Praeses de Debreczinner bisschop is. Zijn inkomen is echter zeer gering.

Een woning kan hij niet krijgen, eigenlijk ook niet betalen. Thans huist hij met zijn vrouw en één kindje, dat ziekelijk is, op een zolderkamertje, dat geen bolsjewiek ten tijde van hun terrorisme wenschte te bewonen. De regen staat door het dak. Op zijn klachten daarover ontvangt hij ten antwoord, dat hij toch een paraplu heeft.

Het studeeren thuis gaat niet, door gebrek aan ruimte.

Wil hij schrijven, dan moet hij het op zijn knieën doen.

Zijn meubelen en boeken (hij studeerde uit 't stipendium Bernadinum te Utrecht) kan hij uit Servië niet laten komen en omdat hij geen ruimte heeft om ze te bergen, maar ook niet omdat het teveel zou kosten. Ze zijn misschien nog in behoorlijke orde omdat ze waarschijnlijk zijn gered door een hem welgezind gemeentelid uit de schuur waarin zijn opvolger alles had geborgen.

Vanwege zijn bekwaamheid is hij als privaatschool docent toegelaten aan de Theologische School te Budapest. Dat hij den moed toch niet heeft laten zakken is mij gebleken uit een schrijven dezer dagen van hem ontvangen, meldende zijn promotie cum laude tot Doctor.

Dit oorlogsslachtoffer nu, wien ge naar het uiterlijk met zijn blond haar, blanke gelaatskleur, blauwe oogen en eenigszins rood gekleurde wangen en bijzonder goedige uitdrukking van gelaat, voelbaar voor een Duitsch dan Hongaarsch type, trots zijn echten Hongaarschen naam, zoudt houden; deze jonge vrome geleerde, dien wij nimmer hebben hooren klagen, die ons onschatbare diensten heeft bewezen, die niet uit kon over den zegen hem geworden, naar zijn betuiging, door de voordrachten en predikatiën enz. enz. van de leden van het Hollandsche Comité, deze jonge geleerde is de onderwijzer der Hollandsche Christelijke School, waaraan hij zijn uitnemende diensten geheel belangeloos bewijst.

Het was vacantie voor alle inrichtingen van onderwijs toen wij na Paschen in Hongarije waren. Ook de leerlingen dezer school hadden vrij af. Toch waren zij, die in de stad waren gebleven, tegen Vrijdagmiddag opgeroepen voor een openbare les, waartoe de Hollandsche heeren waren uitgenodigd. Het Gereformeerd gymnasium staat gratis zijn lokaal voor natuurkunde af voor deze lessen. Een dertigtal leerlingen was opgekomen, daaronder de jonge moeder, die ook Hollandsch wenschte te leeren.

Het geduld van leerlingen en onderwijzers werd lang op den proef gesteld. Daar ik alleen op tijd tegenwoordig kon zijn, omdat de andere heeren langer dan hen lief was, gebonden werden gehouden door een aangelegenheid, die hoogst moeilijk scheen te kunnen worden geleid tot een goed einde, had ik gelegenheid om de kinderen op te nemen, gade te slaan en te hooren. Hier was bijzonder goede orde en een zeer goede geest heerschte onder de leerlingen, welk getal buiten

de vacantie tot een kleine honderd was geklommen. Terwijl wij met eenige teleurstelling wachtten kwamen nog drie Hollandsche heeren binnen, waarvan twee uit onze onderwijskringen. Toen de les was geëindigd ging ik de heeren zoeken en vond hen gelukkig op weg naar de openbare les. Als in triumf keerde ik met de Hooggeleerden terug en vond de leerlingen en het gezelschap, dat ik zooveel had verlaten, nog in het bewuste lokaal. Nu werd ons het Wilhelmus toegezongen, waarna het Onze Vader werd gebeden. Daarop stelde de jonge geleerde, die een uitnemenden tact om te onderwijzen aan den dag legde, onderscheiden vragen in onze taal aan de leerlingen, die in duidelijk Nederlandsch antwoorden. De jonge moeder gedroeg zich als de andere leerlingen en werd op gelijken voet met allen behandeld. De aanstaande diplomaat hield een toespraak vol van warmen dank aan het lieve Hollandsche volk. Hij, dien wij tot onzen bisschop hadden verkoren, onder voorwaarde, dat zijn episcopaat slechts duurde tot de grens bij Oldenzaal, sprak op roerend eenvoudige wijze tot de kinderen en stelde den onderwijzers een bedrag geld ter hand waardoor zij de leerlingen een volgende maal feestelijk konden onthalen. De kinderen zongen den vreemden heeren toe: De Heer zal u steeds gadeslaan.

Ik weet niet of het Algemeen Nederlandsch Verbond ook termen zal weten te vinden om deze school te subsidiëren. Ik vlei mij met de hoop, dat deze of gene van mijn lezers dit eens voor mij zal willen onderzoeken. Nauwelijks zal er een inrichting in het verre buitenland worden gevonden die met zoo gunstig gevolg zich ten doel stelt om onze taal, onze zeden en onze gewoonten; onze historie en de namen van onze groote helden bekend te maken aan tien en straks aan honderdtallen van kinderen, van jongens en meisjes, als deze school. En te sympathieker worden ons de beide mannen, die zich hiervoor geven, naarmate hun leven moeilijker en zwaarder wordt. Wat heerlijk voorbeeld van belangeloosheid! Laat ik nog een aardigheid vertellen van den oudsten hunner, van mijn collega, leeraar (in Hongarije professor in de Christelijke Religie aan het gymnasium). Op initiatief van prof. Sebestyen, dien talentvollen en initiatiefrijken leider der Gereformeerde actie, hebben zij te zamen drie honderd brieven verzameld, door Nederlandsche pleegouders en door de Hongaarsche pleegkinderen aan de hunnen gezonden; deze brieven hebben zij gelezen en daaruit saamgelezen allerlei humoristische mededeelingen, allerlei kwinkslagen en grappen, geschreven door de Hollandsche pleegouders over hunne pleegkinderen; van deze mededeelingen, vol van liefde, ernst, humor, sympathie enz. enz. heeft mijn gastheer een causerie gemaakt, die hij tot tweemaal toe genoot werd te houden voor een zeer groot publiek, waarvan de haren ten goede kwamen aan de Gereformeerde actie, de uitgave van de „Hongaarsche Revue“, onder ons nog al eens abusievelijk genoemd de „Hongaarsche Heraut“.

Spreekt uit deze mededeelingen niet heel veel tot u van de plaats, die ons volk heeft in het hart der Hongaren?

G. KEIZER.

PERS-SCHOUW.

Mr A. W. van Beeck Calkoen.

Met dezen ging een broeder heen, die getrouwd werd bevonden tot den dood.

Prof. Honig wijdt in „De Bazuin“ o.m. de volgende woorden aan hem.

Maar de overledene voelde als een getrouw beïjder allereerst voor de kerk des Heeren.

En de kerk des Heeren te mogen dienen, dat is dan ook gedurende decennien zijne grootste blijdschap geweest.

In 1872 werd hij benoemd tot Ouderling van de Nederl. Herv. Gemeente te Utrecht.

Vooraf aan Ds J. W. Felix, den eersten president-curator van de Vrijgemaakte Gemeente, was hij door banden van vriendschap verbonden. Zoo had ik reeds vroeg de eer den heer Calkoen te mogen ontmoeten. Ds Felix toch wilde me (als gymnasiaat van de 6e klasse) alleen in 1884 op zijne studierkamer onderzoeken, of ik tot het H. Avondmaal kon worden toegelaten. En in dat onvergetelijk uur was de heer Calkoen als ouderling tegenwoordig. En nimmer vergat ik de weinige, maar liefdevolle woorden, die hij, na mijn leermeester, hij die gelegenheid tot me richtte.

Deze vriendschap voor Ds Felix belette hem echter niet in 1886 en '87 zich te stellen aan de zijde van de „Geschorsten“ te Amsterdam. En bij de breuk te Utrecht verklaarde hij — wiens naam in ons gezin door mijn vader, als ouderling afgezet, natuurlijk telkens genoemd werd — zich zonder aarzelen bereid als penningmeester van de kerkelijke kas der Nederl. Geref. Kerk (doleerende) te Utrecht te dienen.

In 1887 werd hij als ouderling bij de vrijgemaakte gemeente gekozen, welk ambt hij, — — — kleine onderbreking, tot het einde van 1914 (n. = 15 meen) heeft bekleed.

Op zeer treffende wijze toonde hij, hoe lief hem het opzienerschap was.

Aan het einde van 1906 gevoelde hij, dat zijne krachten hem niet meer veroorloofden en als Gedeputeerde en als opziener werkzaam te zijn. Hij moest eene keuze doen.

En getuigt het niet van groote waardeering van het kerkelijk ambt, dat hij toen als Gedeputeerde aftrad?

En niemand meene, dat deze aanzienlijke broeder zich aan het huisbezoek onttrok. Interessend „Ik heb van velen gehoord — zoo schrijft Dr. De Moor in zijn „in memoriam“ — met welk een zegen onze overledene huisbezoek, avond aan avond, bij de leden der gemeente deed, en met welk een tact hij het verschil in maatschappelijke positie onvoelbaar maakte. Door zijn eenvoud, maar vooral door zijn innigen toon en door het duidelijk doorstralen van zijn innerlijke kennis van het geloofsleven, waarover hij sprak, wist hij de menschen aanstonds op hun gemak te zetten en de harten voor zich of liever: voor het Woord, dat hij bracht, te ontsluiten. En voor het meest gewone werk in de gemeente gevoelde hij zich niet te hoog, omdat hij het alles deed om Christus' wil“.

Zoo spreekt hij, nadat hij gestorven is.

De familie worde — ook door de deelneming van ons Gereformeerde volk — getrouwd.

Modernisme en Internationalisme.

„De Hervorming“ geeft acht op het veelzeggende teken, dat het modernisme hoelangzomeer zijn internationaal karakter inboet.

Er zit op 't oogenblik in het modernisme niet veel internationaal gehuld; ook in het Nederlandsche modernisme niet. Toen ik eenigen tijd geleden een veertigtal oude jaargangen van „De Hervorming“ doorkeek, trof het mij, hoe voortreffelijk de lezer van voorheen — ik denk zoo ongeveer aan de jaren tusschen 1875 en '90 — op de hoogte werd gehouden van het godsdienstig en kerkelijk leven in het buitenland, van het West-Europeesche buitenland natuurlijk in de eerste plaats.

Die informatie bepaaldt zich niet tot deze en gene anecdotische bijzonderheid, tot de chronische scandaleuse van Christendom en Kerk, maar men trachtte door geregeld artikelen een goeden en duidelijken indruk te geven van de innerlijke en uiterlijke ontwikkelingsgeschiedenis van het vrijzinnig-godsdienstig leven over de grenzen. Zoo schreef b.v. Kuenen jarenlang over Engeland; alle boeken van beteekenis, alle theologische of kerkelijke stromingen van belang, al wat er omging in den kring der Unitariërs of verwante liberale groepen in Engeland vond weerklank in zijn interessante artikelen.

Dat is nu anders. Als er niet de zwaar klinke naam van een Tagore of een Rudolf Steiner aan vast zit, hooren wij eigenlijk maar heel weinig van het godsdienstig leven, van het modern-godsdienstig leven ook, dat aan den anderen kant van Oldenzaal, Rozendaal en Hoek van Holland te vinden is. Dat het vrijzinnig Protestantisme in de Fruijsche kerk op 't oogenblik een geweldige crisis doormaakt tusschen de verstrekkende wetsvoorstellen van de confessionele meerderheid in de synode, gaat aan ons modernisme geheel voorbij; van de interessante en voor de toekomst misschien ook zoo gewichtige moderne beweging in de Anglikaansche kerk, die haar centrum vindt in Riponhall in Oxford en waarmee de Unitariërs aan het schermutselen zijn op soortgelijke wijze, als Hollandsche modernisten het bij tijd en wijle gaarne met de elthischen doen, hooren wij niets. Het modernisme heeft zich zeer sterk nationaal georganiseerd en stelt matig belang in wat 's buitenlands leleden en bestreden wordt.

Nu zou ik niet graag willen beweren dat er binnen eigen grenzen niet genoeg interessante te beleven en niet genoeg te krakeelen zou zijn op kerkelijk en godsdienstig gebied, maar toch lijkt het mij jammer, dat het Nederlandsche modernisme over het algemeen genomen zoo geïsoleerd voortleefd, zich zoo weinig onderdeel weet en voelt van een groote wereldbeweging. Ja, ik zou hier zelfs wel een zeer zwaarwichtig woord willen gebruiken, al rikt het ook een weinig naar politieke rhetorica: internationale samenwerking en verstandhouding is voor het modernisme op den duur een levenskwestie. Er zijn meer levenskwesties voor een vrijzinnig-godsdienstig beweging in onzen tijd, ik weet dat wel; maar dit is er een van.

Ongetwijfeld kan er een en ander worden genoemd dat bewijs geeft van internationaal contact. Ik denk in de eerste plaats aan het feit, dat onze theologie (en voor de Engelsche en Amerikansche geldt vrijwel hetzelfde) voor drie kwart is „made in Germany“. Zonder ophouden oefenen nog de groote Duitsche theologen, evengoed op historisch als op filosofisch gebied, hun sterken invloed; dat schept een geestelijke eenheid, althans een geestelijke verwantschap, zonder welke het modernisme in verleden en heden niet ware te denken. Maar bij het bepalen van de beteekenis van deze theologische factor voor het internationaal karakter van het modernisme hebben wij wel te bedenken, dat de theologie op 't oogenblik in de ontwikkeling althans van ons Hollandsch modernisme aanzienlijk minder beduidt dan in vroeger dagen. Men vergelijke „De Hervorming“ van thans naar eens met „De Hervorming“ van 15, 20 jaar geleden. Of wij ons hebben te verheugen over dit wegblijven van alle wetenschappelijke historische en filosofische theologie is een kwestie, waarover ik in dit blad niet zonder schroom mijn oordeel zou durven uiten, maar het is nu eenmaal zoo: de geschiedenis van het vrijzinnig Protestantisme wordt thans door geheel andere krachten voortgestuwd dan door theologische overdenkingen. Op theologische verwantschap alleen kan nu geen internationaal modernisme worden gebouwd.

Hier kon een uitgebreide beschouwing aan worden vastgeknoopt. Niet alleen over de snelle gedaanteverwisselingen, welke het modernisme onder-

ging, me
het Calv
In deze
even vo

In „De
De
gema
meest
eerd
gemi
Na
men
door
ab
-chu
br
soms
van
In
geest
ber
zeer
C
Rom
in
volle
eerst
gege
in C
stie
Ec
niet
stom
strijd
zend
Cori
In x
in Z
Alle
doen
hepa
opda
wort
It
gebe
zond
als
A
king
welg
werd
Jezu
term
glori
De
gron
hart
den
Di
die
deru
maa
Alle
Di
men
verk
Sche
Di
hebt
lus,
Uwe
W
Help
ontb
len,
de l
weg
onze
troos
dat
en
Gi
sam
hebt
gesli
in k
en v
goed
getu
Bi
den
slage
dien
reini
dat
wat
onze
Ja
ten
wor
zond
ons
die
gelij
loof
zij
den,
At
gaaf
Uw
dat
kenn
wij
vred
door
Wan
geef
eer